Utvalget om kunstig intelligens (KI) i høyere utdanning v/Anders Malthe-Sørenssen

Dato: 05.12.2025 **Saksbehandler:** **Vår ref.:** 25/18657
Deres ref.:

Innspill til NOU om KI i høyere utdanning

Innledningsvis vil vi påpeke at det er tidlig å utarbeide en NOU om kunstig intelligens (KI) i høyere utdanning og forskning, grunnet den raske teknologiske utviklingen. KI-modellene forbedres og hyppig, og det er rimelig å anta at både studentenes bruk av teknologien og arbeidslivets behov for kompetanse vil fortsette å utvikle seg på måter vi ikke i dag har oversikt over.

Kunnskapsgrunnlaget om hvordan KI påvirker læring, undervisning og arbeidsliv, er foreløpig begrenset. Det er viktig å samle og systematisere den kunnskapen som nå er i ferd med å bygges opp gjennom pågående didaktisk utprøving og følgeforskning. Vi håper arbeidet kan bidra til å stille de riktige spørsmålene heller enn å gi svar basert på fragmentert innsikt.

Vi har i dette innspillet valgt å svare på de spørsmålene der vi mener svarene kan bli noe mer enn bare gjetning. Når vi i dette notatet skriver «KI» eller «KI-verktøy», tenker vi på generativ kunstig intelligens.

Hva er den største utfordringen med KI i høyere utdanning og forskning?

Den største utfordringen med KI i høyere utdanning er å forstå og utnytte mulighetsrommet teknologien gir undervisere og studenter. KI's nytteverdi avhenger i stor grad av den konkrete undervisningssituasjonen, underviserens kompetanse, studentenes kompetanse og arbeidslivets forventninger. Det er en utfordring at mye av utprøvingen og utviklingen skjer og må skje lokalt, og at erfaringene ikke nødvendigvis deles eller systematiseres innenfor sektoren.

Hurtige endringer i hvilke ferdigheter som er nødvendige og hva slags kunnskaps som kreves, er alltid utfordrende for høyere utdanning. KI utfordrer tradisjonelle arbeidsmåter og faglig innhold, noe som krever at undervisere tilpasser seg samtidig som høyere utdanning opprettholder arbeidslivsrelevansen. Risikoen ved å fortsette som før er at vi vil utdanne kandidater til en virkelighet som ikke lenger eksisterer. KI tas nå i bruk i hele skoleløpet og kommende studenter vil kjenne godt til mange av verktøyenes muligheter og begrensninger.

Hvordan kan utdanningene forberede studentene på et samfunn og arbeidsliv der KI får økt betydning? Hva blir viktigere, og hva blir mindre viktig å lære?

Som profesjonsuniversitet for velferdssamfunnet, står OsloMet i en utvikling der KI påvirker både utdanningene og profesjonsutøvelsen. Vi må utvikle trygg, kritisk og ansvarlig KI-bruk tett på kjernepraksis, samtidig som vi bruker KI til å øke verdien av møtet mellom mennesker i læring og arbeidsliv. Det forsterker behovet for en tydelig fagdidaktikk i utdanningene, med forsterkede begrunnelser for fysiske læringsarenaer. Studentene må forberedes på å samarbeide med KI-systemer som allerede påvirker utvelgelse, prioritering, dokumentasjon og beslutningsstøtte i skole, helse- og velferdstjenester. I denne sammenhengen blir det ekstra viktig at KI ses på som en integrert del av studentenes digitale kompetanse, og knyttes nært til deres fremtidige profesjonsutøvelse. I et femårsperspektiv krever dette målrettet kompetanseheving også for ansatte, eksplisitte KI-læringsutbytter integrert i studieprogrammene. Praksisnære læringsarenaer utviklet sammen med arbeidslivet vil være viktige for å sikre arbeidslivsrelevans.

Teknologi og KI forandrer arbeidslivet. Tidligere teknologiske endringer har medført at jobber vil forsvinne og nye oppstår. Med KI er det timelig å forvente at de fleste jobber vil kreve at man bruker og mestrer KI-verktøy. Utdanningene kan derfor ikke nøye seg med å «følge med» – de må lede an. KI-verktøy må bli en naturlig del av undervisningen, ikke bare som et hjelpemiddel i arbeidet, men også ofte som et eksplisitt læringsutbytte. Kreativ bruk av KI-verktøy må være et mål, ikke noe studentene gjør i dølgsmål. Naturligvis vil det være stor variasjon mellom studieprogram, men vi har vanskelig for å se for oss et studieprogram hvor KI er irrelevant og alt kan fortsette som før.

Dypere forståelse og refleksjon blir viktigere enn noensinne. KI overtar mange rutinepregede oppgaver. Utdanningene må fokusere på det KI ikke kan gjøre alene: etisk dømmekraft og anvendelse av kunnskap i komplekse sammenhenger. Grunnleggende kunnskap og ferdigheter er fortsatt nødvendig, men med fokus på anvendelsene.

Samtidig må KI-bruken knyttes tett til praksis. I helseutdanningene kan det handle om tjenesteinnovasjon, i ingeniørfag om produktutvikling. Tverrprofesjonelle perspektiver må fremmes, fordi KI sjelden brukes isolert.

Hvordan skal man gjennomføre eksamen og vurdering? Hvilke tilpasninger av vurderingsformer kan gjøres i lys av KI-utviklingen?

For å levere på samfunnsoppdraget trengs KI-robuste lærings- og vurderingsregimer, tydelige rammer for ansvarlig bruk og personvern, og fleksible didaktiske modeller som tar i bruk KI der den gir mest merverdi, samtidig som menneskemøtene bevisst styrkes (f.eks. praksis, veiledning, simulering, fysiske samlinger). Utviklingen innen KI vil kreve økte investeringer i infrastruktur (data, plattformer, språkressurser og forvaltning) og vi er opptatt av at dette- og andre tiltak, vil kreve en koordinert og felles satsing fra utdanningsinstitusjonene. Vi ser på det som avgjørende at teknologisk fornying skjer i takt med kvalitet, likebehandling og tillit i skolen, helse- og velferdstjenestene.

KI har allerede gjort tradisjonell hjemmeeksamen til en foreldet vurderingsform. Å late som om vi kan fortsette som før, bare med enda flere fuskesikringssystemer, er en illusjon. Kjernen i problemet er ikke lenger om studentene tilfeldigvis jukser – det handler om at vi nå har et verktøy som gjør det umulig å vite hvem som faktisk har produsert arbeidet. Har vi egentlig noen gang hatt full kontroll? Nei, studenter med tilgang til gode venner, familie eller dyre privatlærere har alltid hatt en fordel. KI er bare en universell versjon av den hjelpen noen få alltid har hatt tilgang til. Vurderingsformene må tilpasses slik at de fanger opp studentenes faglige forståelse også når KI-verktøy er en del av læringsprosessen.

I stedet for å fokusere på å løpe etter fuskere eller sette opp murer mot teknologien, bør vi bruke KI som en anledning til å stille oss grunnleggende spørsmål: Hva er det vi egentlig vurderer? Hvorfor vurderer vi? Og hvor mye vurdering er hensiktsmessig på hvilke tidspunkter i et utdanningsløp? Å forby KI i vurderinger gir ikke mening i en situasjon der studentene skal bruke verktøyene i arbeidslivet. Eksamen under tilsyn og muntlige eksamener har fortsatt en plass når målet er å vurdere kunnskap og enkle ferdigheter, men hvis vi kun bruker slike vurderingsformer foreldes læringsutbyttene raskt.

Læring og vurdering skal henge nøye sammen. Hvis KI skal integreres i undervisningen, må det også inkluderes i vurderingen - ikke som et skjult hjelpemiddel, men som del av læringen. Vi må utfordre og legge til rette for at studentene bruker KI aktivt i oppgaver og vurderinger, samtidig som de reflekterer kritisk over teknologiens svakheter og konsekvenser. Dette krever selvfølgelig mer av oss som undervisere.

Hjemmeeksamener, særlig prosjektbaserte oppgaver, har lenge blitt kombinert med muntlige vurderingsformer for å vurdere om studentene har en selvstendig forståelse av arbeidet og hvordan de har brukt KI underveis. En skriftlig redegjørelse for hvordan KI er anvendt, kan også være en del av leveransen, dersom det er et viktig poeng i seg selv.

Det vil også være relevant å teste studentenes ferdigheter i å bruke KI-verktøy i realistiske og komplekse situasjoner. Dette krever at vurderingene går utover å evaluere sluttprodukter og i stedet retter seg mot prosess, refleksjon og anvendelse av kunnskap.

Hvilke muligheter og utfordringer gir KI i undervisning og læringsaktiviteter?

KI gir den enkelte student muligheten til å lage seg spesialtilpasset undervisning utenfor den tradisjonelle læringssituasjonen. Med andre ord kan studenter be KI forklare og utdype temaer basert på pensum og faglitteratur, uten underviserens kjennskap. Dette kan være en stor støtte til den enkelte og i så måte en demokratisering av læring. På den andre siden vil hallusineringer og feilinformasjon kunne villede, men det gjelder like mye for alle andre typer selvlæring. At man tenker på KI som en autoritet vil på sikt forsvinne på linje med at man ikke skal tro alt man leser på Internettet. Til forskjell fra andre kilder på nettet, vil KI derimot kunne tilby en langt bedre tilpasning til den enkelte og vi tenker derfor at det styrker den enkeltes læring.

Det eksisterer også muligheter for effektivisering i forvaltningen av utdanningene. Eksempelvis er det mulig å tenke seg at rutinepregede studieadministrative oppgaver kan løses av KI-verktøy. Målsetningen er å frigjøre ressurser til andre og enda mer kvalifiserte oppgaver. Eksempelvis tenker vi på rutinemessige sensurorganisering, klagebehandling og oppsett av vurderingssystemer. Det er nødvendig med menneskelig involvering, men noe av det rutinepregede arbeidet tror vi med fordel og under de riktige betingelsene kan settes bort til intelligente systemer uten at kvaliteten forringes.

Hva skal til for at faglige ansatte har kompetanse til å håndtere KI på en utdanningsfaglig god måte?

For at faglige ansatte skal kunne håndtere KI på en god måte, må teknologiforståelse kombineres med pedagogisk innsikt og praktisk erfaring. Kunstig intelligente systemer kan ikke erstatte det som skjer i møtene mellom studenter og undervisere, men kan styrke læringen hvis den brukes på en pedagogisk sunn måte.

I starten drives KI-integrasjonen i høyere utdanning av ildsjeler. Ildsjeler er engasjerte og oppdaterte. De oppnår ofte gode resultater, men for å gjøre teknologien tilgjengelig for alle, må institusjonene ta ansvar. Ressurssentre, opplæring og deling av erfaringer er sentralt. Ansatte trenger kontinuerlig oppdatert kompetanse – ikke bare i hvordan verktøyene fungerer, men også i hvordan de kan brukes etisk og pedagogisk.

Christen Krogh
rektor

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ingen håndskrevne signaturer.